

1999.10.18.

Rex felügyelő Frankfurtban

„A huszadik század végén nem illik szenvedni.”

Ma zár az 51. Frankfurteri Könyvvásár és annak Határtalan Magyarország című rendezvénye Frankfurtban. Elkezdődik a méricskélés, az értékelés, az el- és felszámolás. Az ítélet azon múlik, hogy ki mondja, és honnan beszél.

Ha Peter Weiddhasst kérdezzük, a könyvvásár most leköszönő igazgatóját, aki 1995 óta (amikor is Dalos György levélben kereste meg őt a díszvendégség ötletével) atyai szeretettel pátyolgatta az ügyet, ő elfogult, elégedett és lelkes. A seregszemlét immár Fritz Stern, német származású amerikai történész neve is fémjelzi, aki tegnap vette át a német könyvszakma idei békedíját, melyet 1991-ben Konrád György is megkapott.

Hogy egy példát említsek, a tavalyi könyvvásárról csak a német televíziók 950 adásban számoltak be, 4730 percen át. Idén magyar írók folytak a csapból is, a nyomtatott német sajtó egyértelmű figyelme és elismerése mellett. A Spiegel legfrissebb száma egyenesen „magyar irodalmi offenzívát” emleget.

„A Mount Everest benyomását teszi rám” – mondja Pomogáts Béla, az Írószövetség elnöke; az ismert kiadói ember, Domokos Mátyás pedig egyenesen „árvízszerű könyvmennyiségről” beszél, s szerinte a vásár egészét a szétrobbanás veszélye fenyegeti. Kétségtelen, idén is több mint 90 ezer új könyv található itt, s nagyon elszánnak kell lenni – ahogy Parti Nagy Lajos is megjegyezte – a 90001-et megírni. A témák sokrétegűsége valóban mellbevágó. Pomogáts a Rex felügyelőről szóló könyvre hívja fel a figyelmet, amely a magyar közönség körében legnépszerűbb „személyiségek” egyike. A Schirmer/Mosel Kiadó könyvei különösen szépek, kiváltképp az Audrey Hepburnt búcsúztató fotóalbum. Aki itt szerzőként vagy más okból példányt kap, annak hivatalos igazoló okmány jár. Nem döntötték még el, hogy a 2000. esztendő mikor kell ünnepelni: az idej vagy a következő év végén. Mindenesetre hihetetlen mennyiségű millenniumi portékát árulnak – ha rajtuk múlik, akár idén véget érhet a huszadik század.

Minderről persze csak akkor tudhatunk, ha kimozdulunk a magyar csarnokból, ahol együtt mutatkozik be az ország és a hazai könyvkiadás. Az utóbbiak aktív művelői a hodály hátsó végében – ahogy ők mondják: „az Ikea-raktárban” – ücsörögnek, távol a vásár nemzetközi vérkeringésétől, egyenkartonozott kuckókban. Joggal elégedetlenek, mert a turáni átok – a cifra nyomorúság – itt is kísért. A díszcsarnokba az EU piacán található tán legdrágább padlószőnyeg került, ami elvitte a teljes pénzkeretet, így a kiadók lába alá és elé már semmi sem jutott, hacsak az itt-ott felbukkanó, szakadt hullámpapír nem. A miniszterelnök és stábja is a pucér padlón vonulhatott végig, amikor megtekintett egy-egy standot.

A magyar pavilon közepére tervezett szobrok – melyek a magyar kultúra tizenkét kiválóságát mutatják – felirat híján a névtelenség homályába burkolóztak. A német közönség nem tudta meg, ki ez a sok bajszos. Csak **Eörsi István** ismerte fel az egyikben Petőfit, aki azonban József Attila volt. Kétségtelen, a költő portréja túl vidámra sikeredett. De minek is állandóan búslakodni. Én például kifejezetten örültem, amikor az egyik legnagyobb német kiadó, a Rowohlt hatalmas és reprezentatív standján három fotót láttam egymás mellett: Nadas Péterét, Kertész

Imréét és José Saramagóét, a tavalyi Nobel-díjasét. A fent említett két magyar alatt ült, és éppen interjúkat adott, még hozzá sokat.

De nem kellett korlátoznia magát Esterházy Péternek sem, aki a németek első számú kedvence. Megjegyzem, a magyar sajtó találgatása arra is irányult, hogy esetleg ő is köztársaságielnök-jelölt lehetne, hiszen minden adottsága megvan hozzá: jó családból való, Európa- és történelmekonform, humora és iróniája van, ráadásul jól beszél, jól ír és jól focizik.

Az utóbbi annyira fontos volt a németeknek, hogy a nemzetközi sajtóközpontban már kedden előre jelezték a szombati magyar–német íróválogatottak találkozóját, csupa nagybetűvel írva, hogy a mi csapatunkban Esterházy is játszik.

Azt viszont kedden még nem jelezték, hogy pénteken Orbán–Genscher-kerekasztalra kerül sor. Esterházy már az ünnepélyes megnyitón belopta magát a német szívekbe, amikor fanyar humorral beszélt arról, hogy errefelé nem szeretik a kelet-európai nyavalygást, egyáltalán a huszadik század végén nem illik szenvedni – éppen ez köti össze Frankfurtot, Lipcsét és Budapestet. S bár nem mindenkinek van Kosztolányija, Krúdyja, Karinthyja, hogy csak a K betűt említse, K betűje viszont mindenkinek van. „Künter Krass, például.” És telt ház volt akkor is, amikor Esterházy a Pest-Buda kávézóban Dész László szaxofonkíséréte mellett olvasott fel az Egy nő című regényéből.

A Literaturhausban jó néhány magyar író tartott felolvasást, pódiumbeszélgetést. Maga a ház a magyar írószövetség egykori Bajza utcai palotájára emlékeztet, szép faburkolatos épület, a nagytermében mintegy száz ember fér el. Úgy tudom, az esti rendezvényeken volt nagyobb érdeklődés. Magam egy délutáni programon vettem részt, ahol Konrád Györggyel Márton László beszélgetett mintegy nyolcvan ember előtt, s ha jól számoltam, mindössze négyen lehettünk magyarok. Feltűnő volt a közönség (kilencven százaléka nő) aktivitása, nemcsak a magyar irodalom és a politika érdekelte őket, hanem Budapest elhamburgerizálásának veszélye is. (Frankfurt esetében ez a folyamat már előrehaladt.)

Itt-ott elhangzottak kritikai észrevételek arról is, hogy a magyar irodalmat hitelesen képviselik-e azok a szerzők és művek, akik és amelyek eljutottak a könyvvásárra. S nyilván nem mindenki képes tudomásul venni, hogy voltaképpen nincs objektív mérce – ráadásul ezúttal nem a magyar könyvszakma vagy közönség diktált, hanem a német.

A megjelent művek döntő többsége az ő érdeklődésüket reprezentálja elsősorban. Konrád György, Esterházy Péter, Kertész Imre és Nádas Péter már jó ideje ismert szerzőnek számítanak itt, akikhez most – Dalos György és Kukorelly Endre mellett – fölzárkózott Márai Sándor, Krúdy Gyula és Tarr Sándor is. S berobbant egy nekünk is új név, Móra Terézia.

Bármilyen bizarrnak tetszik, de a német közönség számára Krúdy éppúgy új szerző. Dalos György abban látja Márai és Krúdy sikerének titkát, hogy „ebben az elinternetesedett világban jólesik olyan, az érzelmektől, humortól és bánattól fűtött irodalmat olvasni, amelynek minden szava igaz”.

V. Bálint Éva